

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ג עמוד א
מניינא דרישא למעוטי מאי, מניינא דסיפא למעוטי מאי? מניינא דרישא למעוטי חופה. ולרב הונא, דאמר: חופה
קונה מק"ו, למעוטי מאי? למעוטי חליפין, ס"ד אמינא, הואיל וגמר קיחה קיחה משדה עפרון, מה שדה מקניא
בחליפין, אף אשה נמי מקניא בחליפין, קמ"ל. ואימא הכי נמי! חליפין איתנהו בפחות משה פרוטה, ואשה בפחות
משה פרוטה לא מקניא נפשה.

רש"י מסכת קידושין דף ג עמוד א
מניינא דרישא - ג' דרכים.
מניינא דסיפא - וקונה את עצמה בשתי דרכים.
למעוטי חופה - שאם מסרה לה אביה לחופה לשם קדושין אינה מקודשת בכך.
ולרב הונא כו' - לקמן בשמעתין /קידושין/ (דף ה).
חליפין - קנין סודר.
מה שדה מקניא בחליפין - דכתיב (רות ד) וישלוף נעלו והתם שדה הואי.
חליפין איתנהו בפחות משה פרוטה - דקי"ל בפרק הזהב (ב"מ דף מז) קונין בכלי אף על פי שאינו שוה פרוטה.
לא מקניא נפשה - דגנאי הוא לה הלכך בטיל לה לתורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יהיב
לה בלשון חליפין עד דיהיב לה בתורת לשון קנין או קיחה או קידושין.

תוספות מסכת קידושין דף ג עמוד א
ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה - פי' בקונטרס משום דגנאי הוא לה הלכך בטיל לה תורת חליפין בקידושין
ואפילו בכלי שיש בה ש"פ אי יהיב לה בתורת חליפין וקשה לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה תתקדש בפחות מש"פ
ועוד כיון דתלי טעמא משום דגנאי הוא לה א"כ אמאי לא פריך בגמרא בנתיה דרבי ינאי דקפדו אנפשייהו ולא
מקדשי בפחות מתקבא דדינרי כו' כי היכי דפריך לקמן (דף יא.) אמילתיה דב"ש ועוד קשה כיון דס"ד השתא
למגמר קניני אשה מקניני שדה א"כ אשה נמי תקני בחזקה כמו שדה ועוד דלקמן (דף ה.) בעי בגמ' בשטר מנלן
ומאי בעי ליגמר משדה לכך נראה לר"ת דגרסי' בפחות משה פרוטה לא מקניא ולא גרס נפשה דלא בקפידא תליא
מילתא אלא ה"ט משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף ובפחות משה פרוטה לא מיקרי כסף
והמקשה שהקשה תחילה ואימא ה"נ בשטר וחזקה לא הקשה דהא פשיטא דלא גמרינן קיחה לעשות אשה ככל
עניני שדה ולהכי מבעיא לן לקמן בשטר מנלן דלא גמרינן משדה אלא לכסף דוקא דכתיב ביה קיחה ולא פריך
מחליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא שיש בהם שוה פרוטה והכי פירושו ואימא ה"נ שתקנה אשה בחליפין
כשיש באותם חליפין שוה פרוטה כעין כסף דקרא טפי משטר שיש בו שוה פרוטה דא"צ שישוה השטר פרוטה
כדאמר' גיטין (דף כ.) כתבו על איסורי הנאה כשר אבל חליפין דשוה פרוטה דומין לכסף ומשני חליפין איתנהו
בפחות משה פרוטה וא"כ אינם מטעם כסף אלא קנין אחר הוא וא"ת היכי ס"ד דנילף משדה עפרון שתקנה אשה
בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרינן בבכורות (דף יג.)
מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דישראל בחדא וה"ק מדישראל בחדא קנין
חדש בר מחליפין שהם בשניהם וכן משמע לקמן (דף ח.) גבי נמכר לעובד כוכבים מכסף מקנתו בכסף נקנה ואין
נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין לעובד כוכבים וכן היה רגיל ר"ת
לשלוח הרשאה ביד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין ומיהו בזה צריך ליזהר שלא לכתוב וקנינא מיניה דאין
שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדאמרין בפרק [חמישי] דבבא מציעא (דף עא:) אלא וקנה העובד כוכבים כתבין
ואם תאמר אם כן כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין אמאי איצטריך קרא (לקמן דף ח.) למימר מכסף
מקנתו שאינו נקנה בתורת תבואה וכלים דהיינו חליפין תיפוק ליה דאיתקש עבד עברי לעבריה דמינה גמרינן לקמן
(דף יד:) דעבד עברי נקנה בכסף והעבריה הוקשה לאשה דכתיב אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדילפי'
מה אחרת בשטר וי"ל דרבו קנינין גמרינן מהקישא ולא מיעוט קנינין דכה"ג אמרינן בפרק כל הבשר (חולין דף קיז:)
תלתא קראי כתיבי בדם חד לאפוקי מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד מטומאה ובפ' ב"ש (זבחים דף מה.) יליף

נותר חילול חילול מטומאה וא"כ אמאי צריכי תרי קראי חד לנותר וחד לטומאה אלא לאו משום דלא נאמר גזירה שוה דחילול להקל אלא להחמיר.

חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף ג עמוד א

למעוטי חליפין סד"א וכו'. ק"ל אלא מעתה תקנה אשה בחזקה דומיא דשדה, והא לא קשיא דאיכא למימר כיון שאין גופה קנוי לא שייכא בה חזקה, ומיהו לא מחוור לי היכי סד"א דתקנה בחליפין משום דשדה נקנית בחליפין והא לא גמרינן אשה משדה כלל אלא קיחה שכתוב באשה הוא דגמרינן שהוא לשון כסף, ומעולם לא הוקשה אשה לשדה כלל, וכן הא דאמרינן חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה ופרש"י דגנאי הוא לה, נימא בפחות משוה פרוטה ליתנהו אבל בפרוטה איתנהו, ומה שאמר הרב ז"ל הלכך בטל תורת חליפין בקדושין איני יודע למה בטל, כיון שבפחות משוה פרוטה לא נתבטלו מחמת פסול קנייתן אלא מחמת קפידתה של אשה, ונראה דהכי קאמרינן מעיקרא דחליפין בכלל קיחה הם ומדין כסף הוא שריבה אותן הכתוב מה כסף שמחליף הקרקע בו וקונה אף בחליפין, הלכך אף בכלל קיחה שבאשה הם, ומפרקינן כיון דאשכחן חליפין בפחות משוה פרוטה לאו בתורת כסף הם קונין אפי' כשיש בהם ש"פ אלא חדוש הוא שחדשה בהם תורה, כלומר דין אחר הוא שאינו בכלל כסף ולא שוה לו, ואשה לא אמרה בה תורה קנייה אלא בכסף הלכך אין חליפין קונין בה, וזהו הטעם שלא הוצרכו למעט חזקה שאינה קונה באשה שלא עלה על דעת לרבות אף חליפין אלא מדין כסף, ולפי פירוש זה הכי גרסינן ואשה בפחות משוה פרוטה לא מקניא. אבל מקצת הנוסחאות שכתוב בהם מקניא נפשה נוטות לפרש"י ז"ל והיא גרסת ההלכות, ויש לי לישיבה דכל חליפין לגבי אשה כחליפין דפחות משוה פרוטה נינהו, דמתנה ע"מ להחזיר לא קניא באשה דבתר הנאה דבסוף אזלא ולא מקניא נפשה בקניה דשעה כדבעינן למימר לקמן.

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ג עמוד א

למעוטי חליפין סד"א כיון דגמרינן משדה עפרון וכו' ואימא ה"נ חליפין איתנהו בפחות משו"פ כו'. הקשה הראב"ד ז"ל כיון דגמרינן משדה עפרון ושדה עפרון מקנה בחליפין אף על גב דאיתנהו בפחות משו"פ הו"ל למימר גבי אשה דליקנו דומיא דשטר דגמרינן מויצאה והיתה ולא אמרינן כיון דאיתיה בפחות משו"פ לא גמרינן, ותירץ דאנן לא גמרינן אשה משדה אלא מקיחה דכתיבא ביה וקיחה שבשדה עפרון בכסף היא ולא אשכחן ביה חליפין אבל שטר על כרחין כיון דכתיב ויצאה והיתה אף על גב דלית בי' שו"פ גמרינן ליה מיציאה כיון דיציאה אינה אלא בשטר, והיינו דלא גמרינן שטר משדה דהא לא חזינן שטר בשדה עפרון ואי גמרינן מיניה הוה אמרי' כיון דשטרא איתיה בפחות משו"פ אשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה, אלא אצטרכינן למילף מויצאה והיתה, ובתירוץ זה עלה לנו תירוץ גם למה שמקשים עוד למאי דאמרינן ואימא ה"נ א"כ ליקני אשה בחזקה דומיא דשדה, ויש מתרצים בקושיא זו דכיון שאין גופה קנוי לא שייכא בה חזקה, וקשיא לי דהא עבד כנעני עד שלא טבל אין גופו קנוי ולא קני ליה אלא למעשה ידיו ואפ"ה נקנה בחזקה, ושמא מכיון שע"י חזקה זו אפשר לבא לידי קנין הגוף שאם הטבילו לשם עבדות גופו קנוי לו חזקה נמי שייכא ביה משא"כ באשה דלעולם אין גופה קנוי לו.

ומ"מ עדיין קשה דכיון שאין למדין משדה עפרון אלא מקיחה דכתיבא ביה דהיינו כסף היכי הוה ס"ד דתקנה בחליפין דומיא דשדה דהא לא מקשינן אשה לשדה אלא קיחה דכתב באשה הוא דגמרינן שהוא לשון כסף, וכן הא דאמרי' חליפין איתנהו בפחות משו"פ ואשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה ופרש"י ז"ל דגנאי הוא לה נימא בפחות משו"פ ליתנהו באשה בשו"פ איתנהו, דכיון דבפחות משו"פ לא נתבטלו מחמת פסול קנייתן אלא מחמת קפידתה של אשה כי אית בהו שו"פ דלא קפדה אמאי ליתנהו בה, ויש לתרץ דמעיקרא סבר דחליפין בכלל קיחה הם ומדין כסף הוא שריבה אותם הכתוב דכל כסף חליפין הם שמחליף בהם הקרקע וקונה אף חליפין כן א"כ בכלל קיחה דשדה עפרון הם ואשה נמי תקנה בהן, ומפרקי' כיון דאשכחן חליפין בפחות משו"פ על כרחין לא מדין כסף הן קונין שאין כסף קונה בפחות משו"פ אלא קניה אחרת היא שחדשה תורה שאינה בכלל כסף ואשה לא אמרה בה תורה קניה אלא כסף הלכך אין חליפין קונין בה, והטעם הזה מספיק אפי' לחזקה שלא עלה על דעת לרבות

באשה קניות שבשדה אלא שהיה סבור שיקנו חליפין מדין כסף, וקשיא לי דא"כ למאי אצטריך לאסוקי במלתיה ואשה בפחות משו"פ לא מקניא דהא אפילו כי מקני' בפחות משו"פ נמי לא מיקניא בחליפין דהא כיון דלא מדין כסף הן קונין מנן אתיאן באשה.

ונ"ל דמעיקרא כי אמרי' כיון דגמרינן משדה עפרון מה שדה עפרון מיקני בחליפין כו' ואמרי' נמי ואימא הכי נמי לא למימרא דסבירא לן דאשה לשדה מקשינן אלא הכי קאמר כיון דכסף דאשה מכסף דשדה גמרינן אלמא קניית אשה כקניית שדה וכיון דאשכחן להו דהוקשו קצת קניותיהן אף אנו נאמר לכל שאר הקניות שבשדה שיהיו נוהגות כן באשה קמ"ל מתני' דלא, ואימא הכי נמי דהא טעמא קאמרי' מדהוקשו בהדיא בקצת קניותיהן והאי מהאי גמרי' ופריק כיון דחליפין איתנהו בפחות משו"פ ואשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה דגנאי הוא לה הא על כרחין לא הוקשו אלא לקניית כסף בלבד דאיתא בהדיא, ומחליפין אתה דן לכל שאר קניות שבשדה שאינן באשה כגון חזקה, וא"ת מ"מ מאי קושיא לפי שחליפין איתנהו בפחות משו"פ נימא דחליפין איתנהו אף באשה בחליפי שו"פ ולעולם עיקר קניות שבשדה איתנהו באשה, זו אינה קושיא דכיון דעיקר חליפין אפילו בפחות משו"פ איתנהו כי עביד להו בכלי שוה מנה לא ייפה כחו מכח כלי שאינו שו"פ דשם חליפין חד הוא, דבשלמא אי חליפין לא נתנו לחזרה הוה אמרינן כי יהיב לה פחות משו"פ לא מקניא נפשה אבל כי יהיב לה שו"פ מקניא נפשה וא"נ אי עיקר חליפין ליתנהו כלל בפחות משו"פ הוינן אמרינן כיון דקניה חשובה היא מקניא בה נפשה, אבל השתא דקי"ל דחליפין קני ע"מ להקנות הוא ולא דידה נינהו אפילו כי יהיב לה חליפין שוה מנה מאי הוי הא מ"מ לאו בגופן היא נקנית אלא בדינן ודינן אפילו בפחות משו"פ איתי' וכיון שדין חליפין איתי' בפחות משו"פ לא חשיבא לה וגנאי הוא לה להקנות עצמה בקנייה פחותה כזאת שעיקרה בפחות משו"פ, ולא דמי לשטר דשטר לאו בגופו מתקדשת אלא במה שכתוב בו ומה שכתוב בו אינו בתורת דמים כנ"ל.

והשתא נמי לא תיקשי אפילו כי גמרי' משדה עפרון לגמרי הכי הוה סלקא דעתין למילף מיניה חליפין והא שדה עפרון א"א לו בחליפין דעכו"ם לא קני בחליפין אלא בכסף, דלפי מה שפירשתי לאו משדה עפרון קא גמרי' אלא כיון שהוקשו קצת קניות אשה לקניות של שדה אף אנו נאמר דאשה כשדה לכל הקניות ולא כשדה עפרון ממש, ומיהו בתוס' תירצו בהא בשם ר"ת ז"ל דעכו"ם נמי קונה בחליפין דלא אמרו בבכורות מה ישראל בחדא אף עכו"ם בחדא אלא לאפוקי משיכה אבל חליפין לא וכדמוכח לקמן גבי נמכר לגוי דאמרינן בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין אלמא בשאר דברים מהני חליפין לגוי.

תוספות רי"ד מסכת קידושין דף ג עמוד א

למעוטי חליפין. קשיא לי טובא ואם נתן אדם סודר לאשה שיש בו שוה פרוטה אף על פי שנתנו לה בתורת חליפין אמאי אינה מקודשת והרי יש כאן שוה פרוטה וכיון דנקיטא ביה ג' על ג' והיא רשאית לעשקו אמאי אינה מקודשת ואף על פי שהיא מחזירתו לו מדעת' היא מחזירתו ואם היא רוצה הוא שלה וגם אם קידשה במנה ואח"כ היא מחזירתו לו מרצונה כלום יש לומר שאינה מקודשת. ונראה לי לומר שאם בזה הסודר לבד נתרצת לו לקדשה אף ע"פ שהזכיר לה שם חליפין מקודשת היא והכא במאי עסקינן כגון שהתנה עמה לקדשה במנה ולא היה נותנו לה עכשיו אלא התפישה את הסודר שתתקדש לו ולא תוכל לחזור בה והוא יתחייב ליתן לה המנה לאחר זמן בכי האי גוונא ודאי אינה מקודשת כיון שלא נתרצת להתקדש לו אלא במנה ומנה אין כאן ואף על פי שבשדה קונה הסודר שאם מכר לו השדה במנה ולא נתן לו המנה שיקנהו בכסף ונתן לו את הסודר שלא יוכל לחזור בו קנה את השדה והוא חייב ליתן לו את המנה לאחר זמן ואלה הן חליפין שקונין בכל מקום ומקיימין את המכירה כדכתיב על הגאולה ואמרינן בפ' הזהב גאולה זו מכירה אף על פי שאין כאן לא כסף ולא שטר ולא חזקה בסודר קנאו משא"כ באשה וטעמא דמילתא כדמפרש דכיון דחליפין איתנהו בפחות משו"פ לא מיקניא נפשה להתקדש לו שלא תוכל לחזור בו בפחות משו"פ וכיון דבפחות ליתנהו משהו פרוטה נמי ליתנהו שאין גזירה שוה למחצה עד שיתן לה את המנה:

תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף ג עמוד א
ואשה בפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה. פרש"י דגנאי הוא לה, וקשה לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה פחות משוה פרוטה תתקדש, ועוד בנתייה דר' ינאי דלא מיקדשן בפחות מתקבא דדינרי כדמשמע לקמן לא יתקדשו בפרוטה ע"י שליח ובלילה אבל ביום וע"י עצמן הא חזינן דלא קפדי, ונראה לר"ת דגרסי' בפחות משוה פרוטה לא מקניא ול"ג נפשה וטעמא משום דגמרי' קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף ופחות משוה פרוטה לא מקריא כסף, והמקשה שהקשה ואימא ה"נ משטר וחזקה לא הקשה דהא פשיטא ליה דלא גמרינן קיחה לעשות אשה כשדה לכל קנינין אלא לכסף דוקא דכתיב ביה קיחה ולהכי איצטריך לקמן למילף שניקנית בשטר, ולא פריך אלא מחליפין דהוו כעין כסף דקרא כשיש בהם שוה פרוטה וראוי שתתקדש בהם יותר מבשטר שיש בו שוה פרוטה משום דאין דרך להיות בו שוה פרוטה ולא דמי לכסף אבל חליפין דשוה פרוטה דומה לכסף, ומשני חליפין כיון דאיתנהו בפחות משוה פרוטה ליתה בדין חליפין כלל. ונראה שיש ליישב גירסת הספרים דכיון דסתם נשים לא מקנו נפשייהו בפחות משוה פרוטה אפי' פשטה ידה וקבלה קידושין בפחות בטלה דעתה, ומבנתייה דר' ינאי ל"ק מידי דלקמן פריך לה אב"ש משום דבעו דינר ומשום קפידא ואף על גב דשוה פרוטה חשוב ממון לכל דבר וכיון דבקפידא תליא מילתא פריך שפיר בנתייה דר' ינאי נמי לא ליקדשו אלא במידי דקפדי. וא"ת היכי ס"ד לומר דנילף משדה עפרון שתתקדש אשה בחליפין והא שדה עפרון לא מיקניא בחליפין דלא מצינו חליפין לגוי דאמרינן בבכורות מדישראל בחדא גוי נמי בחדא פי' ישראל קונה במעות וגוי במשיכה ואין לו עוד קנין אחר, וי"ל דהיינו לבד מחליפין דומיא דישאל בחדא, וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש לבד מחליפין שנוהג בשניהם, וכן מוכח לקמן דאמרי' גבי עבד עברי הנמכר לגוי מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דבשאר דברים מהנו חליפין לגוי, וכן היה ר"ת רגיל לשלוח הרשאה ביד גוי. וא"ת והא אמרי' במרובה והלכתא שליח שוייה וגוי לאו בר שליחות הוא, וי"ל הא אמרי' בהגוזל קמא דאי נפלו נכסי קמי יתמי אין היתומים יכולים לתבוע מן הלואה או מן הנפקד אם אבדו מיד המורשה דלענין זה אין לו שליחות אלא הוי כאילו קני להו שליח עצמו אלא רק לענין זה עשאוהו שליח ליפות כח המשלח שלא יוכל לעכבם לעצמו. (וא"ת מ"ש משטר דמקדשא בי' אף על גב דלית בי' ש"פ התם כיון דקניא בגווה לא זילא בה מילתא לאקנויי נפשה בגווה לאפוקי חליפין דלא קניא נפשה בגווה. ועוד דגבי שטר כיון דמעיקרא לאו למשקל ממונא קא נחתא אלא לקדושי קא נחתא לא זילא בה מילתא אבל חליפין דמנא הוא כיון דלתורת מעות קא נחתא דהא זימנין דקפדי אינשי הילכך כי לית בה ש"פ לא גמרא ומקניא נפשה וזילא בה מילתא. הרמ"ה ז"ל).

מתנה על מנת להחזיר

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ו עמוד ב
אמר רבא: הילך מנה על מנת שתחזירהו לי, במכר - לא קנה, באשה - אינה מקודשת, בפדיון הבן - אין בנו פדוי, בתרומה - יצא ידי נתינה, ואסור לעשות כן, מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. מאי קסבר רבא? אי קסבר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, אפילו כולהו נמי! ואי קסבר לא שמה מתנה, אפילו תרומה נמי לא! ועוד, הא רבא הוא דאמר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, דאמר רבא: הילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי, נטלו והחזירו - יצא, ואם לאו - לא יצא! אלא אמר רב אשי: בכולהו קני, לבר מאשה, לפי שאין אשה נקנית בחליפין. א"ל רב הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי: הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך.

רש"י מסכת קידושין דף ו עמוד ב
במכר לא קנה - כגון קרקע דקי"ל לקמן /קידושין/ (דף כו) שהיא נקנה בכסף אינו נקנה בכך דלאו מידי יהיב ליה.

יצא ידי נתינה - ומוכרה לכהנים והדמים שלו ולקמן פריך ממה נפשך.
ואסור לעשות כן - לפי שבשכר זה יתן לו שאר תרומותיו והוי האי כהן כקונה תרומה בשכרו ומסייע בבית הגרנות שיתנו לו התרומה ותנן בבכורות (דף כו:) כהנים המסייעים בבית הגרנות אין נותנין להם תרומה ומעשרות בשכרן ואם עשו כן חללו ועליהם הכתוב אומר (מלאכי ב) שחתם ברית הלוי.
לא החזירו לא יצא - דהוה ליה גזל למפרע.
אלא אמר רב אשי - ודאי בכולהו אמר רבא דקונה לבר מאשה כו' והאי לחליפין דמי כקנין בסודר דאינו אלא אוחז בה ומחזירו.

תוספות מסכת קידושין דף ו עמוד ב

לבר מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין - וא"ת במאי דמו לחליפין אי משום דחליפין הדרי הא בחליפין גופייהו אמר בנדריים פרק השותפין (דף מח:): דאי תפיס לה מיתפסי ונראה לר"י דלאו חליפין הוא ומדרבנן הוא דלא הו קידושין לפי שדרך העולם להחזיר חליפין והני כעין חליפין דמי ואתי למימר אשה נקנית בחליפין הילכך אפקעינהו רבנן לקידושין מינה תדע דאי כחליפין דמו במכר היאך קנה בהאי מנה הא אין מטבע נעשה חליפין וכן בפדיון הבן למה יהא בנו פדוי בחליפין הלא כסף ה' שקלים כתיב ולא חליפין.

הר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף א עמוד א

לא מיקניא. נפשה דגנאי הוא לה הלכך בטל הוא תורת חליפין מקידושין ואף על פי שקדשה בכלי שיש בו שוה פרוטה אי ייבי לה בתורת חליפין לא מיקניא עד דיהיב לה הכלי לשום כסף: ואיכא למידק הכא היכי אמרינן סלקא דעתך אמינא מה שדה מיקניא בחליפין אף אשה נמי מיקניא בחליפין דהא אנן לא גמרינן אשה משדה דנימא דבכל מידי דמיקניא קרקע מיקניא ביה אשה והכי מוכח בגמרא דבתר דגמרינן קידושי כסף מקיחה קיחה אמרי' נמי [דף ה א] מנין שאף בשטר ואם איתא דמקשי' אשה לשדה שטר נמי תיפוק לן מיניה אלא ודאי לשון קיחה הוא דגמרי' דבכסף הוא וכיון שכן חליפין מנא תיתי: עוד הקשו נהי דאשה בפחות משוה פרוטה לא מיקניא נפשה אפ"ה למה יהא בטל תורת חליפין השוין פרוטה בקידושין כיון שבפחות משוה פרוטה לא נתבטלו מחמת פיסול קנייתן אלא מחמת קפידתה של אשה. ונדחק הרמב"ן ז"ל לתרץ קושיות הללו ולפי מה שכתב נראה שטיקרא הגירסא היא ואשה בפחות משוה פרוטה לא מיקניא ולא גרסינן מקניא נפשה [כמו שכתוב] בהלכות ולפי דעתי שתי קושיות הללו האחת מתורצת בחברתה דמטיקרא הכי מקשינן ס"ד אמינא שקנין חליפין הוא בכלל קיחה הכתובה בקידושין דחליפין מתורת כסף מהני ואף על גב דהשתא נמי ס"ל דחליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה אפ"ה אפשר דכיון דבעינן בהו כלי ודבר המסויים כדאיתא בפרק הזהב (שם) דבר חשוב הוא אף על פי שאינו שוה פרוטה כדאמרינן מה כלי דבר חשוב דמשום הכי אמרינן דטענו ב' מחטין והודה לו באחד מהם חייב דיצאו כלים למה שהן כדאיתא בפרק שבועת הדיינין (דף מ ב) וכיון שכן איכא למימר דמתורת כסף קונין ובכלל כי יקח נינהו ומהדרינן דאי אפשר דקנין חליפין איתיה בכלל כי יקח דאנן סהדי דאשה בפחות משוה פרוטה אפילו בכלי שלם לא מיקניא נפשה הלכך ודאי כשאמר הכתוב כי יקח אין קנין חליפין בכללו שאילו כן היה אף פחות משוה פרוטה בכלל ואי אפשר ומעתה בדמים דבר הכתוב ולא בחליפין:

רמב"ם הלכות אישות פרק ה הלכה כד

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שתחזיריה לי אינה מקודשת בין החזירה בין לא החזירה, שאם לא החזירתו הרי לא נתקיים התנאי, ואם החזירתו הרי לא נהנית ולא הגיע לידה כלום.